

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	DCE/02/8733		5 april 2002
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Actualisering lijst Wet behoud cultuurbezit			

Geachte voorzitter,

Op 8 augustus 2000 heb ik aan de Raad voor cultuur advies gevraagd over de actualisering van de lijst van beschermde voorwerpen krachtens de Wet tot behoud van cultuurbezit (WBC). Aanleiding voor deze adviesaanvraag vormde het rapport van de externe Adviescommissie WBC die in 1999 heeft gerapporteerd over de evaluatie van de wet (Kamerstukken II 1999-2000, 26591, nr. 20). Ik heb de aanbeveling van deze commissie overgenomen, om de lijst van beschermde voorwerpen en verzamelingen periodiek, nl. eenmaal per tien jaren, op zijn actualiteitswaarde te herzien met het oog op de aanpassing van de redengevingen tot plaatsing aan veranderde kunst- en cultuurhistorische inzichten dan wel aan veranderingen in de Collectie Nederland.

Als gevolg van het noodzakelijkerwijs buitengewoon gedetailleerde onderzoek dat de Raad heeft verricht ten einde mij een gedegen advies te kunnen uitbrengen, heeft het geruime tijd geduurd voor de advieswerkzaamheden waren voltooid. Op 13 december 2001 heeft de Raad mij het bedoelde advies toegestuurd, waarbij hij tegelijkertijd nog een vervoladvies op enige onderdelen in het vooruitzicht heeft gesteld. In deze brief informeer ik u over het gevolg dat ik aan het raadsadvies wil geven. Daartoe ga ik echter niet eerder over dan nadat ik mijn waardering heb uitgesproken voor de nauwgezetheid en de buitengewoon grote omzichtigheid waarmee de Raad bij dit advies te werk is gegaan. Ik ben ervan overtuigd dat het advies een belangrijke bijdrage zal zijn om de lijst, die sedert de in werktreding van de WBC weliswaar is gegroeid, doch nooit eerder integraal is

geactualiseerd, aan te passen.

Bijstelling van de lijst

Uit het advies kan de conclusie worden getrokken dat de actualisering van de lijst in een groot aantal gevallen zal leiden tot bijstelling en herformulering van de motivering die tot plaatsing op de lijst heeft geleid (redengevende omschrijving). In een klein aantal gevallen wordt geadviseerd het betreffende voorwerp van de lijst af te voeren. Toevoegingen aan de lijst zullen zich veelal beperken tot aanvullingen bij reeds op de lijst geplaatste voorwerpen en verzamelingen.

Daarnaast geeft de Raad aan dat op termijn nog voorstellen van de Raad te verwachten zijn voor uitbreiding van de lijst met een aantal nieuwe voorwerpen in diverse objectcategorieën.

Over de individuele voorstellen van de Raad tot wijziging van de lijst zal ik mij per geval beraden, en, waar dat in de rede ligt, zal ik hetzij een nieuw besluit nemen ten aanzien van het voorwerp of de verzamelingen, hetzij het bestaande besluit tot aanwijzing aanvullen of corrigeren. Gelet op het feit dat met ingang van 1 juni 2002 een aantal wijzigingen op de WBC inwerking zullen treden, zullen de her-

ziene beschikkingen het nieuwe regime volgen, waarbij niet meer de plaatsing op de lijst centraal staat - de terminologie van de WBC zoals hij vóór bedoelde wijziging luidde -, doch de aanwijzing als beschermd voorwerp. Naar verwachting zal het traject, dat moet uitmonden in zorgvuldig afgewogen besluiten, nog enige tijd in beslag nemen, te meer als daarbij nadere adviezen van de Raad nodig mochten blijken. De noodzaak tot dat laatste zal pas duidelijk worden na bestudering van de adviezen op individueel niveau.

Dekking WBC-lijst

De Raad constateert dat niet is aan te geven in hoeverre de huidige lijst dekkend is. Hiermee wordt bedoeld dat nooit geheel valt uit te sluiten dat de lijst lacunes vertoont, omdat het nu eenmaal niet mogelijk is het gehele particuliere kunstbezit te overzien. De Raad stelt vast dat bij plaatsing op de lijst altijd sprake zal zijn van een zekere mate van toeval. Om alert te zijn op voorwerpen of verzamelingen die voor aanwijzing in aanmerking

komen, is naar het oordeel van de Raad een actieve rol weggelegd voor de Raad zelf, de Inspectie Cultuurbezit, het Instituut Collectie Nederland, en de beleidsdirectie Cultureel Erfgoed. Ook andere instellingen, aldus de Raad, zullen hierbij een actieve rol moeten spelen.

Ik volsta op dit punt met deze constatering van de Raad te onderschrijven.

Beheer van de lijst

De Raad constateert dat momenteel geen actueel exemplaar van de lijst beschermde voorwerpen en verzamelingen wordt bijgehouden. Hij heeft vastgesteld dat geen duidelijke verantwoordelijke dossierhouder voor het bijhouden van de lijst is aangewezen. Volgens de Raad is "het ministerie" zelf aangewezen voor het bijhouden van de lijst.

Ik beschouw dit onderdeel van het raadsadvies in eerste instantie als een punt van departementale organisatie.

Naar het zich laat aanzien is door het verloop van de jaren en ten

gevolge van verschillende reorganisaties deze uitvoerende taak van het systematisch bijhouden van de lijst enigszins op de achtergrond geraakt en werd uiteindelijk ten departemente alleen met het dossier van de individuele beschikkingen gewerkt. Mogelijk heeft dat bij de Raad geleid tot enige onduidelijkheid omtrent de lijst, hetgeen ik betreur.

Ik ben het met de Raad eens dat de verantwoordelijkheid ten behoeve van het actueel houden van de lijst tot mijn wettelijk takenpakket behoort. Tot op heden werd de lijst de facto, en dan vooral ten bate van de eigen inspectiewerkzaamheden, bijgehouden door de onder mij ressorterende Inspectie Cultuurbezit. Verzoeken om exemplaren van de lijst werden dan ook doorverwezen naar de Inspectie Cultuurbezit. De Inspectie behandelde deze verzoeken door haar versie van de lijst ter beschikking te stellen.

Ik zal mij nader beraden over de vraag welk dienstonderdeel zich met het bijhouden van de lijst gaat bezighouden, het Instituut Collectie Nederland, hetzij de Inspectie Cultuurbezit, hetzij de beleidsdirectie Cultureel Erfgoed. Na besluitvorming moet goede voorlichting hieromtrent ertoe leiden dat het niet alleen voor de Raad, maar ook voor direct belanghebbenden en de geïnteresseerde burger duidelijk is welk dienstonderdeel van dit ministerie op welk onderwerp kan worden aangesproken.

In relatie tot het beheer van de lijst verdient het volgens de Raad voorts aanbeveling de lijst in een geautomatiseerd en beveiligd bestand onder te brengen.

Zo'n door de Raad voorgestelde geautomatiseerde en beveiligde lijst kan op mijn instemming rekenen, en zal worden opgesteld, eventueel met digitale afbeeldingen. In de volgende passage ga ik nader in op de openbaarmaking van deze geautomatiseerde lijst.

De lijst en internet

De Raad hecht veel belang aan de privacy van de eigenaar en de veiligheid van de betreffende voorwerpen. Daarom acht hij openbaarmaking van de lijst op het internet niet wenselijk. Ik hecht eraan hier te benadrukken dat het besluit tot aanwijzing in beginsel openbaar is. Ook een geautomatiseerde, beveiligde lijst kan zodanig worden openbaar gemaakt dat eigenaar en verblijfplaats niet te herleiden zijn, indien dat niet gewenst is. Ik heb mij in deze zin al eerder uitgesproken, bijvoorbeeld in de memorie van toelichting bij het voorstel tot wijziging van de WBC (Kamerstukken II 2000/01, 27 812, nr. 3, pag. 20). Ook toen reeds heb ik mij voorstander betoond van actieve, digitale openbaarmaking van de lijst. Het advies van de Raad op dit punt is voor mij geen aanleiding om van dit standpunt af te wijken.

Ensembles

Al eerder had de Raad zijn bezorgdheid erover uitgesproken dat de huidige wetgeving voor bescherming en behoud - van roerend cultureel erfgoed, de WBC, en van onroerend cultureel erfgoed, de Monumentenwet 1988 - geen adequaat instrument oplevert voor de bescherming van ensembles van roerend en onroerend erfgoed. Ook de al eerder vermelde commissie die in 1999 over de evaluatie van de WBC heeft geadviseerd heeft zich hierover in haar rapport in gelijke zin uitgelaten.

In het kader van de problematiek van deze ensembles heeft de Raad, in navolging van deze commissie, mij aanbevolen om na te gaan hoe een positief werkend juridisch instrument kon worden ontwikkeld dat het voor eigenaren aantrekkelijk kan maken om ensembles bij elkaar te houden. In het thans voorliggende advies over de actualisering van de WBC-lijst spreekt de Raad wederom zijn zorg uit over deze problematiek, met name over het uitblijven van besluitvorming op dit punt. De Raad brengt de noodzaak van de bescherming van de cultuurhistorisch unieke ensembles nogmaals met klem onder mijn aandacht

Ik onderschrijf het belang van besluitvorming over de ensembleproblematiek. Voor het moment moet ik echter volstaan met u

te informeren omtrent de meest recente stand van zaken. Naar aanleiding van het rapport uit 1999 van voornoemde evaluatiecommissie is een departementale werkgroep opgericht om helderheid te scheppen in de problematiek van deze ensembles en om hiervoor voorstellen te formuleren. Maatregelen voor de instandhouding van ensembles vereisen een uiterst zorgvuldige afweging, omdat met het beschermen van ensembles zowel het (historische) gebruik wordt geraakt van het onroerend goed en van de zich daarin bevindende roerende goederen, als ook in meerdere of mindere mate inbreuk wordt gepleegd op de persoonlijke levenssfeer van de eigenaren. Veel ensembles bevinden zich immers in gebouwen in particulier bezit. Met het oog op de opdracht aan deze werkgroep heb ik tevens een inventariserend onderzoek laten verrichten naar het aantal beschermingswaardige ensembles in Nederland, opdat de werkgroep zou kunnen beschikken over een gefundeerde indicatie voor de kwantitatieve omvang van het probleem waarover van haar een voorstel wordt verwacht. De uitkomsten van deze inventarisatie zullen worden verwerkt in de conclusies van de werkgroep. De werkgroep heeft evenwel vertraging opgelopen bij het formuleren van haar conclusies, ten gevolge van het feit dat ten behoeve van de ontwikkeling van het nieuwe instandhoudingsbeleid voor de monumentenzorg (Kamerstukken II, 2001/02, 27 432, nr. 45) en de uitwerking daarvan ook een beroep is gedaan op de deskundigheid van deze zelfde werkgroepleden. In de afgelopen periode is veel van hun aandacht opgeëist om hieraan bij te dragen, en dat zal nog even duren. Ik verwacht echter dat in het najaar een standpunt over de ensembleproblematiek kan worden aangeboden.

Conservering en restauratie

De Raad constateert dat de wet geen, of onvoldoende garanties biedt voor een goed beheer van de voorwerpen en verzamelingen zelf die op de lijst zijn geplaatst. Daardoor biedt volgens de Raad plaatsing op de lijst nog geen garantie dat het voorwerp daadwerkelijk in goede omstandigheden bewaard blijft.

Het goed beheer van de beschermde voorwerpen en verzamelingen is in eerste instantie een zaak van de eigenaar zelf. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat de eigenaren van WBC-voorwerpen zich er zeer goed van bewust zijn dat zij een waardevol object in hun bezit hebben, waar zij dan ook voorzichtig mee omgaan. Zij spannen zich er dan ook voor in goed voor de betreffende WBC-voorwerpen te zorgen. Er zijn dan ook nauwelijks incidenten als gevolg van slecht beheer bekend.

Anderzijds mag van een particuliere eigenaar ook niet worden verwacht dat hij zijn

beschermde voorwerp of verzameling onder museale condities bewaart. Wat dit betreft heb ik er alle vertrouwen in dat goede voorlichting over een verantwoord beheer volstaat. De Inspectie Cultuurbezit vervult in dit opzicht al jaren een belangrijke rol. Bij het uitoefenen van de wettelijke toezichttaak op de aanwezigheid van het

beschermde voorwerp of de verzameling, attenderen de inspecteurs de eigenaars op mogelijke zorgelijke situaties en wijzen zij hen op de mogelijkheid om uitvoerig advies omtrent beheer en behoud te

verkrijgen bij het Instituut Collectie Nederland. Tevens vermelden zij bij dergelijke gelegenheden de bestaande subsidiemogelijkheden, zoals thans van de Regeling voor financiële ondersteuning van behoud van objecten of collecties behorend bij de WBC, uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Mondriaan Stichting (Stcrt. 2001, nr 91).

Ik meen dan ook dat goed voorlichtingsmateriaal, waarop ik in een volgende passage nader inga, ook ten aanzien van het beheer van de op de lijst geplaatste voorwerpen een rol kan spelen.

Speciale aandacht vraagt de Raad voor voorwerpen met mechanische onderdelen, die nog regelmatig worden gebruikt en door dat gebruik aan slijtage onderhevig zijn, bijvoorbeeld draaiorgels, muziekinstrumenten, wetenschappelijke instrumenten, of historische transportmiddelen. Over dit onderwerp moeten de gedachten nog nader worden uitgekristalliseerd, aldus de Raad.

In het kader van de cultuurnota 2001-2004 is een bedrag van vier keer € 226.890,- toegekend aan de Stichting Mobiel Erfgoed Nederland voor inventarisatie van deze problematiek. Verdere actie op dit terrein zal mede afhangen van de uitkomsten van deze inventarisatie.

Voorlichting en communicatie

Het is de Raad bij zijn advieswerkzaamheden opgevallen dat er bij een aantal eigenaren onvoldoende besef is van de consequenties die plaatsing op de lijst van hun eigendom met zich meebrengt. Hierbij attendeert de Raad nogmaals op de onduidelijkheid die er bestaat ten aanzien van de verschillende instanties die bij de WBC betrokken zijn: de Raad zelf, de beleidsdirectie Cultureel Erfgoed, het Instituut Collectie Nederland en de Inspectie Cultuurbezit.

Ik neem het advies van de Raad op dit punt over, en ik zal goed toegankelijk voorlichtingsmateriaal maken om de eigenaren van beschermd voorwerpen op de hoogte te stellen van de consequenties van aanwijzing van hun eigendom tot beschermd voorwerp onder het regime van de WBC. Voorts zal ik daarin opnemen tot welk organisatieonderdeel van het ministerie men zich met vragen dient te wenden, hetzij over de consequenties die een aanwijzing tot beschermd voorwerp met zich meebrengt, hetzij over beheersvraagstukken of over restauratie. In dit voorlichtingsmateriaal zal tevens de aandacht worden gevestigd op eerder bedoelde subsidiemogelijkheid voor conservering en restauratie bij de Mondriaanstichting.

Vervolg op het advies

Het Raadsadvies over de actualisering zal nog - zo schrijft de Raad - worden aangevuld met adviezen over voorwerpen waarover de Raad nog niet tot afronding heeft kunnen komen, en met een voorstel tot aanvulling van de lijst met geheel nieuwe voordrachten.

Deze adviezen wacht ik af. Het spreekt echter vanzelf dat ik wel vast zal overgaan tot de acties die ik in deze brief heb aangekondigd.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

dr. F. van der Ploeg